

2. Белобжецкий И.А. Финансово-хозяйственный контроль в управлении экономикой / И.А. Белобжецкий. – М. : Изд-во "Финансы", 1979. – 180 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія : підручник [для студ. ВНЗ] спец. 7.050106 "Облік і аудит" / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Бардаш, Н.М. Малога, Н.І. Петренко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Житомир: ЖПІ, 2000. – 512 с.
4. Дубініна М.В. Інституціональний механізм контролю за формуванням результатів діяльності сільськогосподарських підприємств / М.В. Дубініна // Управління розвитком. – 2012. – № 7(128). – С. 9-10.
5. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація : монографія / М.Д. Корінько. – К. : Вид-во ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2007. – 429 с.
6. Ловінська Л.Г. Бухгалтерський облік : навч.-метод. посібн. [для самост. вивч. дисц.] / Л.Г. Ловінська, Л.В. Жилкіна, О.М. Голенко та ін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 370 с.
7. Орлов І.В. Документування та інвентаризація трансформації зобов'язань / І.В. Орлов. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua / portal/soc_gum/pprsbu / 2010_30 / 10_30_29.pdf.

Тивончук А.И. Система внутреннего контроля кредитных операций

Подчеркнута важність системи внутрішнього контролю кредитних операцій. Представлені результати дослідження питання організації системи внутрішнього контролю кредитних операцій на підприємстві. Осуществлен ретроспективний аналіз дослідження питання "внутрішнього контролю" отечественними і зарубіжними ученими. Представлен процес внутрішнього контролю заємного капіталу в формі банківських кредитів. Предложено деякі шляхи подальшого удосконалення і розвитку системи внутрішнього контролю кредитних операцій на промислових підприємствах України.

Ключевые слова: кредитные ресурсы, банковские кредиты, бухгалтерский учет, контроль, предприятие.

Tyvonchuk O.I. System of internal control credit operations

In the article the importance of internal control system credit operations is emphasized. The results of the study the organization of the internal control system credit operations of the company are presented. Retrospective analyses of the issue of "internal control" national and foreign scholars are done. By the process of internal control debt in the form of bank loans are presented. A certain ways of further improvement and development of the internal control lending to industrial enterprises of Ukraine are proposed.

Keywords: credit facilities, bank loans, accounting, control, enterprise.

УДК 334.72

Доц. А.М. Хімченко, канд. екон. наук – Донецький НУ

**ЗОВНІШНЄ ТА ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ
ФУНКЦІОНУВАННЯ КОРПОРАЦІЙ**

Розглянуто сутність зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування корпорації із окресленням складу та взаємозв'язків його елементів. Систематизовано фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища та досліджено їх вплив на процеси господарювання корпорації в сучасних умовах нестабільності та невизначеності розвитку економіки України.

Ключові слова: середовище функціонування корпорації, зовнішнє та внутрішнє середовище функціонування корпорації, фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування корпорації.

Постанова проблеми. В умовах невизначеності сучасні корпорації для ефективного функціонування повинні володіти інформацією щодо середовища свого існування. На діяльність корпорації здійснюють вплив не тільки зовнішнє

(об'єктивне) середовище, що має ключове значення для функціонування корпорації (від урахування всіх аспектів та факторів зовнішнього середовища залежить результативність та ефективність діяльності організації), а й внутрішнє середовище, без якого функціонування корпорації стає неможливим. Через це визначення зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання корпорації стає ключовим та актуальним питанням на шляху її розвитку в нестійких та невизначених умовах розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання середовища існування корпорацій досліджено у роботах В. Андрієнко, Т. Белікова, В. Гриньової, Д. Задахайла, А. Кушнерука, О. Кібенка, Ю. Лисенко, В. Мокряка, Г. Назарової. Приділено увагу сутності корпоративного середовища в роботах А. Берле, П. Буряка, О. Вільямса, Дж. Гілберта, Т. Дяченко, М. Колесника, М. Луцького, Л. Пашенко, О. Поважного, О. Сафронова, Л. Чуніхіної, Е. Шарпова та ін. Зокрема питання факторів зовнішнього та внутрішнього корпоративного середовища розглянули такі вчені: Б. Андрушків, Л. Вітківська, А. Воронкова, В. Головнюва, К. Девіс, В. Євтушевський, А. Задоя, Ф. Зінов'єв, О. Кібенко, О. Лазаренко, С. Настюк, Г. Назарова, Н. Орлова, Дж. Поста, А. Ткач, С. Туркін, В. Фредерік, В. Федулов, В. Шапіро, В. Якубенко та інших.

Невирішена частина проблеми. Серед питань, що розглядають вчені-економісти щодо середовища функціонування корпорації більш детальноше має бути досліджено суб'єктний склад зовнішнього та внутрішнього середовища та побудовано систему їх взаємозв'язків. Фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність корпорації потребують систематизації та узагальнення.

Метою дослідження є визначення сутності зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування корпорації із окресленням складу та взаємозв'язків його елементів, а також систематизація факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на процеси господарювання корпорації в сучасних умовах нестабільності та невизначеності розвитку економіки України.

Виклад матеріалу дослідження. Відповідно до Господарського кодексу України, корпорація – це договірне об'єднання, що створене на основі складання виробничих, наукових та комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, із делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного із учасників органам управління корпорації [1, с. 120].

Як економічна категорія корпорація відображає систему суспільно-економічних відносин між:

- усіма суб'єктами зовнішнього інституційного середовища з приводу використання економічних ресурсів виробництва та присвоєння створеного продукту;
- суб'єктами внутрішнього інституційного середовища (членами корпорації за часткою участі у виробництві та розподілі створеного продукту);
- корпорацією та державою з приводу розподілу створеного корпорацією доходу і формування бюджету держави [2, с. 36].

Корпорація – одна з форм інтеграції компаній шляхом об'єднання капіталів різних сфер діяльності з метою розроблення узгодженої політики багатопрофільної діяльності. Тому корпорацію, передусім, розглядають як відкриту систе-

му (оскільки процеси її господарювання залежать від зовнішнього світу), що складається з багатьох взаємопов'язаних елементів. Виходячи з економічної сутності корпорації, існує два середовища її функціонування: зовнішнє та внутрішнє.

Значимість зовнішнього середовища стали враховувати управлінці з кінця 60-х років ХХ ст. Німецький дослідник Х. Ульрех запропонував розглядати підприємство як відкриту систему, звернену в навколишнє середовище, що призвело до формування нового підходу, згідно з яким підприємство може бути залучено не тільки в ринкові структури, а й у неринкові сфери суспільного життя. Зовнішнє середовище корпорації – це сили, зовнішні стосовно корпорації, які впливають на її результативність (табл. 1).

Табл. 1. Характеристика зовнішнього середовища корпорації

Складова	Характеристика
Державні органи	Створюють норми і правила корпоративного контролю, відповідальність суб'єктів корпоративного бізнесу.
Механізми ринкового контролю та його складові	Ринки продукції є чіткими індикаторами правильності корпоративної стратегії і тактики, що призводять до ліквідації неефективно діючих структур. Фінансові ринки є показниками через котирування корпоративних цінних паперів стану корпорації. Наявність фінансових ринків дає змогу власникам корпоративних прав позбутись їх у разі неефективного корпоративного управління.
Громадські організації та засоби масової інформації	Корпоративна стратегія та культура знаходять своє відображення на сторінках преси і телебачення, дають досить часто орієнтири власникам корпоративних прав для здійснення ними відповідних дій – позбавляться від цих цінних паперів, збирати органи управління чи якимось чином впливати на їх роботу, проводити інші заходи, спрямовані на забезпечення своїх корпоративних прав.

Зовнішнє середовище – це сукупність суб'єктів господарювання, міждержавних інституційних структур, національних та інших зовнішніх умов та факторів, що діють в оточенні корпорації та впливають на процес її господарювання. Зовнішнє середовище через властиві йому чинники, які організація не може змінити, але повинна постійно враховувати в своїй роботі, впливає на діяльність корпорації. Набір цих факторів і оцінка їх впливу на господарську діяльність різні в кожній корпорації, тому, насамперед, виявляються і враховуються фактори зовнішнього середовища, що впливають на стан внутрішнього середовища корпорації.

Для визначення переліку факторів зовнішнього середовища їх розділяють на фактори мікросередовища, тобто фактори прямого впливу та фактори макросередовища – непрямого впливу.

До основних факторів непрямого впливу відносять (рис. 1):

- соціальні фактори – зростання населення, розвиток культури і освіти визначають характер потенційного ринку, зміна потреб у кількості і якості споживаних благ, стилі життя призводять до трансформації понять здорового способу життя, комфорту житла і, як наслідок, є мотивацією до зміни виробництва благ і послуг;
- правові фактори – корпорації працюють в юридичних рамках, норми права регулюють їх поведінку і сприяють вирішенню конфліктів між ними і суспільством загалом, тому удосконалюються законодавство, контрастне право, захист

споживача. Правовий статус багатьох акціонерних товариств визначається також банківським, страховим, інвестиційним, валютним законодавством, а також законодавством, що регулює професійну діяльність на ринку цінних паперів [4]. Окреме місце в цій системі належить нормативним документам Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, яка, відповідно до Закону України "Про державне регулювання цінних паперів в Україні", здійснює регулювання цінних паперів [5]. Основними нормативними правовими актами Комісії у галузі корпоративного управління є: Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства [6]; Положення про порядок реєстрації випуску акцій під час реорганізації товариства [7]; Положення про проведення контролю за реєстрацією акціонерів для участі у загальних зборах акціонерних товариств [8]. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17 вересня 2008 р., № 514-VI [9] набув чинності через 6 місяців від дня його офіційного опублікування.

- політичні фактори – внутрішній ринок перебуває під впливом політичних подій і рішень, аналогічно цьому політичні фактори можуть впливати на операції в сфері міжнародного бізнесу;
- інноваційні та технологічні фактори – динаміка попиту та пропозиції на ринку праці, ресурсів і фінансів впливає на темпи інноваційних процесів, сили конкуренції стимулюють розвиток технологій;
- економічні фактори – виробництво продукції та послуг завжди знаходиться в конкретному зв'язку з економічним середовищем: рівнем зайнятості, платіжним балансом, темпами економічного зростання.

Фактори прямого впливу на діяльність корпорації охоплюють (рис. 2):

- постачальники, що забезпечують надходження необхідних для функціонування організації видів ресурсів, основними з яких виступають сировина та матеріали, енергія, обладнання та технології, фінансові та інформаційні ресурси, робоча сила;
- державні органи впливають на організації шляхом непрямих важелів (через податкову систему, державну власність і бюджет) і шляхом прямих важелів – через законодавчі акти і діяльність місцевих органів влади;
- споживачі в особі домогосподарств, корпоративних споживачів (підприємств), які використовують товари та/або послуги підприємства-виробника для задоволення своїх потреб. Аналіз споживачів, як компонента безпосереднього оточення організації, насамперед має своїм завданням складання профілю тих, хто купує продукт, реалізований організацією. Вивчення покупців дає змогу краще з'ясувати те, який продукт найбільшою мірою буде прийматися, на який обсяг продажів може розраховувати організація, і якою мірою покушці прихильні продукту, на скільки можна розширити коло потенційних покупців, що очікує продукт у майбутньому і багато іншого;
- конкуренти, які повинні бути добре відомими, щоб виявити їх слабкі та сильні сторони і на базі цього будувати свою стратегію конкурентної боротьби.

Фактори прямого впливу формують суб'єкти середовища, які безпосередньо впливають на діяльність певної організації (постачальники, споживачі, конкуренти і державні органи). Фактори середовища непрямого впливу не здійснюють значного впливу на корпорацію, однак менеджеру необхідно постійно вести їх облік, оскільки це середовище складніше, ніж середовище прямого впливу. Макрооточення створює загальні умови існування організації у зовнішньому середовищі – технологічні, економічні, соціокультурні та інші (рис. 3) [3].

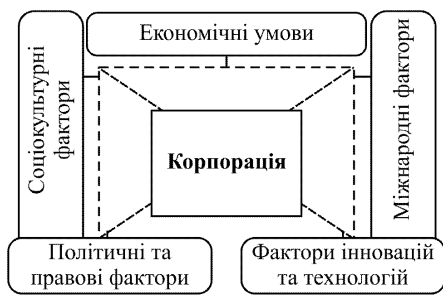

Рис. 1. Зовнішні фактори непрямого впливу на корпорації (авторська розробка)

Рис. 2. Зовнішні фактори прямого впливу на корпорації (авторська розробка)

Рис. 3. Фактори зовнішнього впливу на корпорації (розробив автор із використанням джерела [3])

Для досягнення основної мети компанії – отримання прибутку – необхідно враховувати чинники як зовнішньої, так і внутрішнього середовища. Внутрішнє середовище корпорації – це організаційна побудова і внутрішні ситуаційні фактори. Внутрішні елементи системи корпоративного управління залежать насамперед від наявності ефективних норм і процедур взаємовідносин власників і їх впливу на менеджмент підприємства. До них належать: власники, менеджмент, працівники. Усі ці суб'єкти мають складну систему інтересів і її узгодження є основним завданням оптимізації корпоративного управління.

До факторів внутрішнього середовища корпорації належать:

- фінанси та бухгалтерський облік – аспекти бізнесу, які охоплюють управління коштами (витрата, зміна грошових мас), збір, обробку та аналіз фінансових даних;
- забезпечення ресурсами – вдосконалення системи матеріально-технічного постачання корпорації матеріалами і напівфабрикатами, машинами та енергетичними ресурсами;

- кадровий фактор – забезпечення виробничої та інших сфер людськими ресурсами, виконання всіх управлінських дій, пов'язаних із соціальною сферою;
- виробничий фактор – забезпечення функціонування виробничого процесу залежно від мети виробничої функції, прийняття рішень у сфері технологій, календарного планування, запасів виробництва, а також контролю якості;
- фактор розвитку продукту та процесу виробництва – організація проведення досліджень процесів, розроблення високих технологій, комп'ютеризація, вивчення довгострокової динаміки розвитку продукту як основного фактора конкуренції на ринку, здійснення інноваційної політики компанії;
- фактор розвитку матеріально-технічного забезпечення виробництва – вдосконалення діяльності інструментального господарства, ремонтних служб і служб технологічного оснащення з метою забезпечення раціональних термінів фізичного і морального зносу технічних систем;
- маркетинг – прогнозування, виявлення та задоволення вимог споживачів. При вивченні поведінки покупця варто враховувати його соціальні, психологічні, культурні, освітні, вікові і багато інших чинників.

Беручи до уваги та аналізуючи сутність, склад та фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, корпорація в поточному та довгостроковому періодах матиме змогу успішно та без значних ризиків здійснювати свої господарські операції та виконувати зобов'язання.

Висновки. Існує два середовища функціонування корпорації: зовнішнє та внутрішнє. Зовнішнє середовище – це сукупність суб'єктів господарювання, міждержавних інституційних структур, національних та інших зовнішніх умов і факторів, що діють в оточенні корпорації та впливають на процес її господарювання. Фактори зовнішнього середовища розділяють на фактори мікросередовища, тобто фактори прямого впливу (постачальники, споживачі, конкуренти і державні органи) та фактори макросередовища – непрямого впливу (соціальні, правові, політичні, інноваційні та технологічні, економічні).

Для досягнення основної мети компанії необхідно враховувати чинники як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Внутрішнє середовище корпорації – це організаційну побудова (власники, менеджмент, працівники) і внутрішні ситуаційні фактори (фінанси та бухгалтерський облік, забезпечення ресурсами, кадровий фактор, виробничий фактор, фактор розвитку продукту та процесу виробництва, маркетинг).

Література

1. Хозяйственный кодекс Украины. – Харьков : ООО "Одиссей", 2010. – 192 с.
2. Дмитриченко Л.И. Корпорация в системе общественного производства : монография / Л.И. Дмитриченко, Т.С. Чунихина, Л.А. Дмитриченко, А.Н. Химченко. – Донецк : ООО "Східний вид. дім", 2010. – 184 с.
3. Данько Т.П. Управление маркетингом : навч. посібн. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://pidruchniki.ws/>
4. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ssmc.gov.ua>
5. Закон України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30 жовтня 1996 р., № 448/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства від 8 квітня 1998 р., № 44 // Рішення від 16 жовтня 2000 р., № 158. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://rada.gov.ua>

7. Положення про порядок реєстрації випуску акцій під час реорганізації товариств // Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30 грудня 1998 р., № 221. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://rada.gov.ua>.

8. Положення про проведення контролю за реєстрацією акціонерів для участі у загальних зборах акціонерних товариств // Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23 грудня 1998 р., № 199. – Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://rada.gov.ua>.

9. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17 вересня 2008 р., № 514-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>.

Химченко А.Н. Внешняя и внутренняя среда функционирования корпораций

Рассмотрена сущность внешней и внутренней среды функционирования корпорации с очерчиванием состава и взаимосвязей его элементов. Проведена систематизация факторов влияния внешней и внутренней среды, исследовано их влияние на процессы хозяйствования корпорации в современных условиях нестабильности и неопределенности развития экономики Украины.

Ключевые слова: среда функционирования корпорации, внешняя и внутренняя среда функционирования корпорации, факторы влияния внешней и внутренней среды функционирования корпорации.

Khimchenko A.M. External and internal environment operation of corporations

In the article the considered essence of external and internal environment of functioning of corporation is with the lineation of composition and intercommunications of his elements the also conducted systematization of factors of influence of external and internal environment on the processes of manage corporation in the modern terms of instability and vagueness of development of economy of Ukraine.

Keywords: environment of functioning of corporation, environment of functioning of corporation, internal environment of functioning of corporation, factors of influence of environment of functioning of corporation, factors of influence of internal environment of functioning of corporation.

УДК 330.32

*Доц. Ж.В. Семчук, канд. екон. наук –
Львівський університет бізнесу та права*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПІВ ПРОЕКТНОГО АНАЛІЗУ

Розглянуто теоретичні підходи до управління інвестиційними ресурсами соціальної економіки з урахуванням структурних деформацій у ринковому середовищі на засадах проектного аналізу. Представлено структурний аналіз теорії, яка сприятиме соціальної діяльності держави загалом і окремих підприємств з урахуванням інвестиційних ресурсів. Визначено множину факторів, з допомогою яких можна формувати співвідношення для процесів в економічному просторі, які здатні забезпечити контроль інвестиційних ресурсів соціальної економіки.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, соціальна економіка, інвестиційні ресурси, структурні деформації, оптимізація, проектний аналіз.

Постановка проблеми. Сучасний стан соціальної економіки України характеризується нестабільністю, розгортанням інфляційних процесів та порушенням рівноваги, що впливає як із недосконалості безпосередньо ринкових механізмів, так і з відсутності цілісної державної політики [1, с. 1]. За останні

роки були втрачені важелі реального впливу на динаміку економічних процесів, що призвело до поглиблення структурних деформацій, зокрема, затримки соціальних виплат. Тому держава повинна активно втручатись в соціальну діяльність підприємств і відповідно всього суспільства.

Ефективність інвестицій соціального спрямування залежить не лише від показників економічної ефективності підприємства та відповідного інвестиційного проекту, але й від економічного та ресурсного потенціалів регіону, в якому впроваджується запропонований проект, а також від впливу інших проектів, зокрема які враховують екологічні фактори.

Рекомендації зі сторони держави повинні враховувати соціальні ресурси та структурні деформації в ринковому середовищі. Проблему зменшення структурних деформацій ринку можна вирішити засобами впровадження ефективних інвестиційних проектів соціального спрямування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У праці [2] виділено три підходи до опису соціальної економіки: охлократичний, олігархічний і демократичний. Перший тип характеризується тим, що така економіка головним чином працює на нижчі прошарки суспільства. Олігархічний тип пов'язаний з орієнтацією на задоволення інтересів вищих прошарків. Демократична орієнтація пов'язана з підтримкою середнього класу. Якщо середній клас сформувався, то йому притаманний значний інноваційний потенціал і його представники, впливаючи на різні напрями суспільного розвитку, демонструють норми поведінки для нижчих прошарків суспільства і є прикладом для них. Саме середній клас охоплює найбільш цінний фаховий та інтелектуальний капітал суспільства: знання, культуру, кваліфікацію, творчість, енергичність тощо. Демократична орієнтація соціальної економіки, якщо така підтримується державою, допомагає розвивати та зміцнювати середній клас з одночасною турботою про малозабезпечені прошарки [2]. Чисельний середній клас своєю діяльністю забезпечує надходження в державну скарбницю, які сприяють створенню умов та механізмів для фінансового забезпечення малозабезпечених прошарків суспільства.

Основою соціальної економіки є її ідеологія, що ґрунтується на двох фундаментальних положеннях: це насамперед права людини, суть яких полягає в тому, що всі люди від народження дістають рівні права, а завдання суспільства полягає у створенні механізмів їхньої реалізації [3]. Друге положення ґрунтується на тому, що єдине джерело багатства – праця. Отже, чим вищим є рівень розподілу створюваних матеріальних і культурних благ за працею, тим більш справедлива соціально-економічна система. Тому ідеологія соціальної економіки визначає її основну спрямованість, пов'язану зі зростанням добробуту народу [3].

Аналіз праць [2, 3] вказує на важливість інвестиційної діяльності підприємств з урахуванням соціальних ресурсів і структурних деформацій в ринковому середовищі, оскільки така постановка питань в економічній практиці сприятиме економічному зростанню і утвердженню України як високотехнологічної європейської держави.

Тому актуальним є прогнозування з використанням засобів проектного аналізу для забезпечення прийнятних умов ефективного функціонування інвес-